

**FPN, MASTER STUDIJE, MEDJUNARODNI ODNOSI
CRNA GORA I EVROPSKA UNIJA**

EU, DRŽAVE ČLANICE I VLADAVINA PRAVA

Prof. dr Gordana Đurović

Oktober 2022

HRONOLOGIJA EVROPSKIH INTEGRACIJA I TALASI PROŠIRENJA

1948.	1951/52.	1957/58.	1965/67.	1986/87.	1992/93	1997/99.	2001/03.	2007/ 09.	
BRISEL	PARIZ	RIM	BRISEL	Jedinstveni evropski akt	MASTRIHT (osnovana EU)	AMSTERDAM	NICA	LISABON	
Euratom – Evropska agencija za atomsku energiju									
EZUČ - Evropska zajednica za uglj i čelik (1952-2002)									
Evropska ekonomska zajednica (EEZ)			STUBOVI		Evropska zajednica (EZ)				
					II Pravosuđe i unutrašnji poslovi		Policijska i pravosudna saradnja u kriminalnim stvarima		Evropska unija (UEU i UFEU)
					III Zajednička spoljna i bezbjednosna politika (ZSBP)				
Evropska politička saradnja									
1948 - Zapadnoevropska unija (ZEU)									
1949 – NATO - jačanje sistema kolektivne bezbjednosti - 30 članica (22 članice iz EU; US, CA, UK, AL, IS, NO, TR, MK) + SE, FI ..									
DRŽAVE OSNIVAČI I TALASI PROŠIRENJA	FR, DE, IT, BE, LU, NL	DK, GB, IE*	EL	ES, PT	AT*, SE*, FI*	CZ, EE ,CY*, LV, LT, HU, MT*, PL, SI, SK / BG, RO	HR		
	šest država osnivača (1952/1958)	I.proširenje 1973	II proširenje 1981	III proširenje 1986	IV proširenje 1995	V proširenje (2004 / 2007)	VI proširenje 2013		

Član 2 Ugovora o EU

- Unija je zasnovana na **VRIJEDNOSTIMA** poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, pravne države, kao i na poštovanju prava čovjeka, uključujući i prava lica koja pripadaju nacionalnim manjinama.
- Ove vrijednosti su zajedničke svim državama članicama u **DRUŠTVU** koje karakterišu pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost između žena i muškaraca.

EU PROMOVIŠE SVOJE VRIJEDNOSTI

▪ Zajedničke evropske vrijednosti na kojima počiva Unija:

- vrijednost mira,
- vrijednost demokratije,
- vrijednost pravne države,
- vrijednost osnovnih i ljudskih prava;

▪ Vrijednost državljanstva Evropske unije, koje ne zamjenjuje već dopunjuje nacionalno državljanstvo, uključujući pravo na zaštitu, slobodu kretanja, pravo učešća na lokalnim izborima u zemlji prebivališta i druga prava;

▪ Vrijednost prostora pravde, slobode i bezbjednosti, kao veliku tekovinu evropskog integracionog procesa

▪ Vrijednosti zajedničkog evropskog tržišta:

- Unutrašnje tržište bez granica, sa slobodnim protokom roba, usluga, rada, kapitala i znanja
- Harmoničan, balansiran i održiv razvoj ekonomskih aktivnosti
- Visok nivo zaposlenosti i socijalne zaštite
- Jednakost između muškaraca i žena
- Održiv i neinflacioni rast
- Visok nivo konkurencije
- Visok nivo zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine
- Podizanje životnog standarda i standarda življenja
- Ekonomsku i socijalnu koheziju i solidarnost među državama članicama
- Dublju ekonomsku integraciju kroz Evropsku monetarnu uniju i zajedničku evropsku valutu - Euro

▪ Vrijednost politike proširenja i susjedstva (otvorena vrata za kandidate za članstvo u Uniji i jačanje evropske politike susjedstva kao alternative proširenju kako bi se unaprijedila stabilnost, bezbjednost i ekonomski prosperitet za države u neposrednom susjedstvu EU);

Rule of Law

THE RULE OF LAW refers to the Union value enshrined in Article 2 TEU. It includes the principles of legality implying a transparent, accountable, democratic and pluralistic law-making process; legal certainty; prohibition of arbitrariness of the executive powers; effective judicial protection, including access to justice, by independent and impartial courts, also as regards fundamental rights; separation of powers; and non-discrimination and equality before the law.

REGULATION (EU, EURATOM) 2020/2092 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 16 DECEMBER 2020 ON A GENERAL REGIME OF CONDITIONALITY FOR THE PROTECTION OF THE UNION BUDGET

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32020R2092>

Prevention and fight against **CORRUPTION**. Corruption undermines democratic values, has a negative impact on economic development and devalues education and professional standards

Transparent, efficient and fair **LAW - MAKING**. Laws must be clear, publicised, stable, fair, and protect fundamental rights.

Effective and impartial **JUDICIAL SYSTEM**. This includes guaranteed Access to justice, fair trial Procedures, adequate funding For courts and training For magistrates and legal practitioners

Stable **BUSINESS ENVIRONMENT** Providing legal certainty For businesses, stimulating Investment, jobs and growth.

Active fight against **ORGANIZED CRIME** Including arms, drugs, trafficking in Human beings, as well as financial, Cyber and environmental crime.

EC Annual RoL Report with Country Chapters (July 2021)

EP February 2022 "EC RoL Report and EU monitoring and enforcement of article 2 TEU Values"

Measures for the protection of the Union budget including suspension of payments from EU funds

Annual RoL Report – ARoLR mechanism, Established in 2020-

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_en

Since 2022, the Rule of Law report can issue recommendations on "accountability" of the institutions, the quality of the legislative process, and the right of access to information and public consultations.

2022 RULE OF LAW REPORT

- monitors significant developments relating to the rule of law in all MS

- **The European Rule of Law Mechanism** provides a process for an annual dialogue between the Commission, the Council and the European Parliament together with Member States as well as national parliaments, civil society and other stakeholders on the rule of law. The Rule of Law Report is the foundation of this new process.
- **A core objective of the European Rule of Law Mechanism is to stimulate inter-institutional cooperation and encourage all EU institutions to contribute in accordance with their respective institutional roles.** This aim reflects a long-standing interest from both the European Parliament and the Council. The Commission also invites national parliaments and national authorities to discuss the report, and encourages other stakeholders at the national and EU level to be involved.
- **The Rule of Law Report and the preparatory work with Member States takes place annually as part of the Mechanism,** and will serve as a basis for discussions in the EU as well as to prevent problems from emerging or deepening further. Identifying challenges as soon as possible and with mutual support from the Commission, other Member States, and stakeholders including the Council of Europe and the Venice Commission, could help Member States find solutions to safeguard and protect the rule of law.
- https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2022-rule-law-report_en
- **SEMINAR – izaberi zemlju, procitaj izvjestaj o vladavini prava za 2022. godinu o njoj i svojim rijecima, ocjenama i zakljuccima, prenesi rezime izvjestaja!**

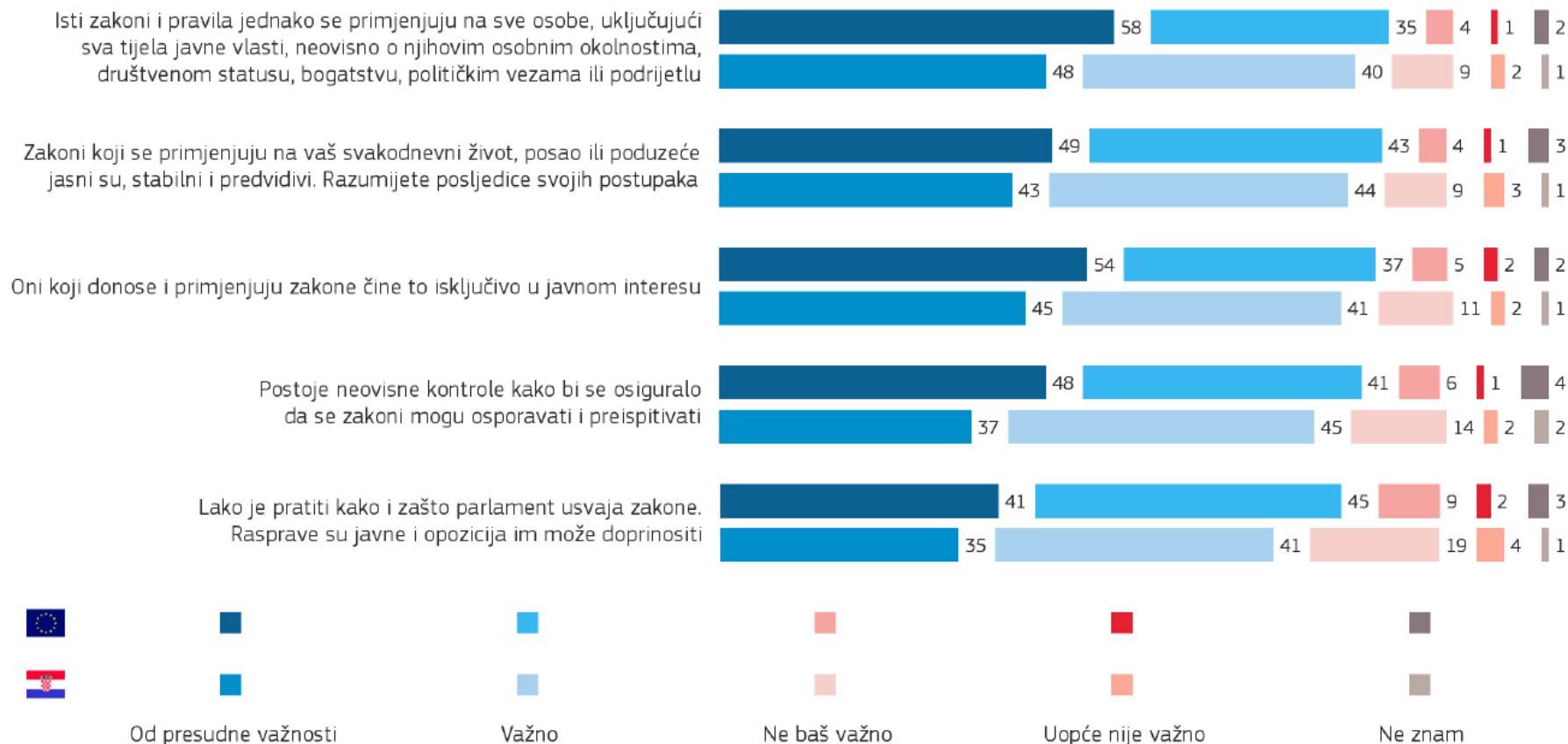

Eurobarometar 91/3, Maj 2019

Vladavina prava

1. ZAKONITOST, PRAVNA SIGURNOST, JEDNAKOST PRED ZAKONOM I DIOBA VLASTI

Q1 Koliko su vama osobno važne sljedeće tvrdnje?
(%)

> 80% - RoL treba unaprijediti; 89% - RoL se treba postovati u svim DČ EU

Jačanje vladavine prava jačanjem svijesti, godišnjim ciklusom praćenja/monitoringom, od 2019/ i učinkovitijim sprovođenjem EU propisa

- EU reaguje kroz tri inicijative – tri stuba RoL-a:
  1. **promovisanje kulture** vladavine prava diljem Evrope;
  2. sprječavanje pojavljivanja problema s vladavinom prava – ciklus revizije RoL-a uključujući **godišnje izvještaje o vladavini prava**; i
  3. **učinkovito reagovanje na kršenja vladavine prava** – nastaviti u potpunosti koristiti izvršna ovlaštenja EK uz podršku MS, ako 1. i 2. nisu učinkovite (postupci za kršenje prava, iznošenje slučajeva pred Sud pravde EU, RoL Regulatoriva i zamrzavanje EU fondova, itd.).

REZOLUCIJA EP O STRANIM UPLITANJIMA U SVE DEMOKRATSKE PROCESSE U EUROPSKOJ UNIJI, UKLUČUJUĆI DEZINFORMISANJE , 9.3.2022.

- naglašava da su **SLOBODA GOVORA I IZRAŽAVANJA, ZAŠTITA PRIVATNOSTI I LIČNIH PODATAKA I MEDIJSKI PLURALIZAM** u srži otpornih demokratskih društava te da pružaju najbolju zaštitu protiv kampanja dezinformiranja i neprijateljske propaganda
- ponavlja da se **UPLITANJEM STRANIH AKTERA U IZBORE UGROŽAVA PRAVO LJUDI DA UČESTVUJU U UPRAVLJANJU SVOJOM ZEMLJOM**, direktno ili preko slobodno odabranih predstavnika, kako je propisano Općom deklaracijom o ljudskim pravima, te da je takvo uplitanje drugih država kršenje međunarodnog prava, čak i kad ne dođe do primjene vojne sile, prijetnje teritorijalnom integritetu ili prijetnje političkoj neovisnosti;
- vjeruje da su **SLOBODNI I POŠTENI IZBORI U SREDIŠTU DEMOKRATSKOG PROCESA** i stoga poziva institucije i države članice EU-a da preduzmu odlučne mjere u vezi s tim pitanjem, među ostalim i u predstojećem postupku promišljanja o budućnosti EU-a;
- izražava duboku zabrinutost zbog činjenice da se **KONTINUIRANO OTKRIVAJU DOKAZI O UPLITANJU, ČESTO S NAZNAKAMA STRANOG UTICAJA, U RAZDOBLJU KOJE PRETHODI SVIM GLAVNIM NACIONALNIM I EVROPSKIM IZBORIMA**, pri čemu velik dio tog uplitanja koristi protivevropskim, ekstremističkim i populističkim kandidatima te je usmjeren na određene manjine i ranjive grupacije, što služi široj svrsi ugrožavanja privlačnosti demokratskih i ravnopravnih društava;
- potvrđuje da velika većina država članica u potpunosti ili djelimično **ZABRANJUJE INOSTRANE DONACIJE POLITIČKIM STRANKAMA I KANDIDATIMA**; sa zabrinutošću podsjeća na to da su čak i u slučajevima gdje postoje zakonom propisana ograničenja u pogledu izvora političkog finansiranja strani akteri pronalazili načine za njihovo zaobilazanje te su pružali potporu svojim saveznicima uzimanjem zajmova u stranim bankama, putem kupoprodajnih i trgovinskih sporazuma te olakšavanjem finansijskih aktivnosti;

Referendumi za ulazak u EU u novim državama članicama

ZEMLJA	DATUM ODRŽAVANJA	IZLAZNOST	DA	NE
MALTA	8.3.2003.	91,0%	53,60%	46,40%
SLOVENIJA	23.3.2003.	61,1%	89,19%	10,31%
MAĐARSKA	12.4.2003.	45,6%	83,76%	16,24%
LITVANIJA	10-11.5.2003.	63,4%	89,95%	8,82%
SLOVAČKA	16-17.3.2003.	52,1%	92,46%	6,29%
POLJSKA	7-8.6.2003.	58,8%	77,45%	22,55%
ČEŠKA	13-14.6.2003.	55,2%	77,33%	22,67%
ESTONIJA	14.9.2003.	64,1%	66,83%	33,17%
LETONIJA	20.9.2003.	72,5%	67,00%	33,30%
KIPAR	Ratifikacija u Parlamentu, ostrvo ostalo podijeljeno, u EU ušao samo grčki dio Kipra			
RO, BG	Referendumi nisu održani, nije ustavna obaveza, a podrška za EU visoka			
HRVATSKA		43.3%	66.6%	33.3%

Referendum to join the EU in MT: the highest turnout, and the tightest result

- Malta formally applied for membership in July 1990
- The idea of giving such a small country on the EU periphery the disproportionate power that comes with a seat in the Council of the EU gave many pause for thought...
- The first European Commission 'progress report' issued in 1993 was hardly encouraging.
- Because of the lack of consensus at home – MT missed the 1995 enlargement that saw Austria, Finland and Sweden join the EU.
- In the general election held in October 1996, the Malta Labour Party (MLP), which in its electoral programme had proclaimed its opposition to full EU membership, polled 50.7% of the votes cast. This victory at the polls was considered to be a clear mandate for the MLP to pursue its policy vis-à-vis Malta's accession to the EU so that, as soon as it assumed office, it froze Malta's application and started negotiating an industrial free trade zone with the EU.
- The Malta Labour Party was the only mainstream party in any of the candidate countries that was opposed to membership.
- The Nationalist Party wanted Malta to be not a partner to the Union, but a part of it.
- Yet the premature collapse of the Sant government in 1998 led to a renewed electoral mandate to the Nationalist Party to negotiate accession conditions. This time there was an additional pledge to submit the negotiated package to the electorate in a referendum.
- It took a heavy diplomatic offensive at all political levels to convince European leaders that Malta was serious about membership.
- Eurobarometer 2001, 2003 - Maltese were among the best informed about EU membership among all the candidate countries.
- The difference in opinion ensured that the arguments in favour or against membership were properly aired. Yes and No campaign.
- On 8 March 2003 Malta voted in a referendum to join the European Union on 1 May 2004 by 53.6% to 46.4%, with a turnout of 91%. The highest turnout, and the tightest result.

Od lidera integracija, liberalnih boraca za slobodu do konzervativnih demohrišćana, jačanja nacionalizma i desnice

- Evropski konzervativci (prvenstveno EPP grupacija) ne samo da su raširenih ruku dočekali nove stranačke prijatelje iz centralne i istočne Evrope, oni su se vidno trudili i da formiraju takve stranke mimo nekadašnje Gvozdene zavjese i da tako izgrade evropsku hrišćansku demokratiju.
- Novi stranački prijatelji iz **Poljske, Mađarske, Češke ili Bugarske** očigledno su razumjeli samo prvu polovinu zajedničke ideje: **pomoći jedni drugima u sticanju većine.**
- Međutim, za istinski ujedinjenu Evropu mnogo je važniji drugi dio ideje: **zajedničke vrednosti.**
- Političke većine stabilizuju strukture, ali **zajedničke vrijednosti stabilizuju zajednicu.**
- **Novi konzervativci** iz centralne i istočne Evrope, koji su odrasli u krilu komunističke propagande, verovatno su mislili da su čak i **evropske vrednosti** samo politički mjehur od sapunice i ideološki kliše.

Iskustva RU i BG kao osnov za „Enlargement plus“

- **DUBINSKI MONITORING CIJELOG PRISTUPNOG PROCESA:** više transparentnosti i efikasnosti u državnoj administraciji, uz nezavisno i efikasno pravosuđe, konkretni rezultati u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, puna međunarodna saradnja u pravnim stvarima i sl., imaju jake političke implikacije na dalji razvoj država kandidata, pa se stoga mora izgraditi sistem dubinskog monitoringa (čak i prije kandidature);
  - **ZNAČAJ PROCESA MONITORINGA U FINIŠU PREGOVORA, A POSEBNO U RATIFIKACIONOM PERIODU:** neophodna je jasna potvrda o ispunjavanju svih političkih kriterijuma; to je pretpostavka i za pozitivno mišljenje EK i moguće preporuke i prijedloge (tzv. „**RANO UZBUNJIVANJE**“);
  - EU ne bi trebalo da precizira datum otvaranja pregovora, već samo kada on postane potpuno izvjestan (**PREVENCIJA I KONTROLA NEREALNIH OČEKIVANJA**);
  - **PREUZIMANJE PRAVNE TEKOVINE PRIJE PRISTUPANJA:** preporučljivo je za države u procesu pregovora da se usaglase sa cjelokupnom pravnom tekovinom Unije prije pristupanja, bez kalkulacija sa nekim postpristupnim mehanizmom monitoringa kao garancija da će „sve što je preuzeto, biti i ispoštovano“ - kasnije;
  - **PRISTUPANJE MOŽE BITI ODLOŽENO, A ZAŠTITNE KLAUZULE AKTIVIRANE:** EU ne bi trebalo da precizira datum stupanja na snagu Ugovora o pristupanju, ostavljajući otvorenim mogućnost odlaganja samog pristupanja, odnosno: veoma je važno podijeliti političke i tehničke razloge odlaganja; ovaj proces mora se odvijati na što transparentniji način, uz dobru komunikaciju unutar Unije i sa državom koja pristupa odnosno njenom javnošću;
  - **KOMUNIKACIJA, KONSOLIDACIJA I KONDICIONALNOST** ostaju ključni stubovi pristupnog dijaloga, kao instrument kontrole očekivanja obje strane
-
- **POSTPRISTUPNI MONITORING REFORMI** pravosuđa i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala kroz tzv. Mehanizam saradnje i verifikacije (*the Cooperation and Verification Mechanism, CVM*) , **nakon 15 godina članstva, – umjesto da se ukine – NASTAVLJEN JE ....**

First judgment on the legal nature and effects of the Cooperation and Verification Mechanism for RO and BG (established in 2006) in 2021

- Benchmarks in the areas of **judicial reform and the fight against corruption and organised crime post accession**; explicitly linked with the principle of the **rule of law**, which was defined as implying “the existence of an impartial, independent and effective judicial and administrative system properly equipped, *inter alia*, to fight corruption and organised crime
- Due to the COVID situation, no CVM report in relation to **Romania** was however produced in 2020 while in 2021, only one progress report was published.
- In the case of **Bulgaria**, the Commission declared three of the country’s benchmarks (judicial independence, legal framework, and organised crime) provisionally closed in the 2018 CVM report and all benchmarks (the remaining ones being continued judicial reform, high-level corruption, and general corruption) provisionally closed in the 2019 CVM report.
- Till 2021, EC has neither the intention to reconsider its prior (manifestly flawed) conclusions on Bulgaria, nor the intention to publish further CVM reports, essentially leaving **Bulgaria’s CVM in a limbo** and de facto subject to the sole new ARoLR mechanism - Annual Rule of Law Report (**ARoLR**)
- **EP opinion (Feb. 2022)**: The **Commission’s** failure to properly take account of obvious weaknesses and react to manifest violations of the rule of law has happened in a broader context showing its sustained **unwillingness to launch infringement actions**

Čl. 7 UEU, Nuklearna klauzula

Na obrazložen predlog 1/3 država članica, EP ili EK, SAVJET može, nakon pribavljanja saglasnosti EP, većinom od 4/5 svojih članova utvrditi da **POSTOJI JASAN RIZIK** da država članica može ozbiljno povrijediti vrijednosti iz člana 2. Prije nego što donese takvu ocjenu Savjet će saslušati tu državu članicu i može joj uputiti preporuke, postupajući u skladu sa istom procedurom.

Savjet redovno provjerava da li razlozi koji su doveli do takve ocjene i dalje postoje.

Pokrenute procedure da se PL i HU kazne zbog kontinuiranog kršenja evropskih vrijednosti
PL - Dec. 2017, reforme koje podrivaju nezavisnost pravosudja
HU – Sept. 2018 – anti-migrantska politika, reforma pravosudja, ali i medijske reforme, te "nezdravi" nacionalizam

EVROPSKI SAVJET, jednoglasno na predlog 1/3 DČ ili Komisije i nakon pribavljanja saglasnosti EP, može utvrditi da neka država članica **OZBILJNO I TRAJNO POVREĐUJE VRIJEDNOSTI** iz člana 2 nakon što je pozvao tu državu članicu da se izjasni.

Kada se donese **ocjena** u skladu sa stavom 2, Savjet može, kvalifikovanom većinom, odlučiti da **SUSPENDUJE NEKA PRAVA KOJA ZA TU DRŽAVU ČLANICU** proističu iz primjene ovih ugovora, **uključujući prava glasa** predstavnika vlade te države članice u Savjetu. Pri tom, Savjet će voditi računa o mogućim posljedicama takve suspenzije na prava i obaveze fizičkih i pravnih lica.

Obaveze te države članice iz ovog ugovora u svakom slučaju i dalje obavezuju tu državu.

SAVJET može, kvalifikovanom većinom, **NAKNADNO ODLUČITI DA IZMIJENI ILI UKINE MJERE** koje je preduzeo u skladu sa stavom 3, kao odgovor na promjenu situacije koja je dovela do izricanja navedenih mjera.

Pravila glasanja koja se primjenjuju na Evropski parlament, Evropski savjet i Savjet, u smislu ovog člana, utvrđena su članom 354 Ugovora o funkcionisanju EU.

Mađarska

• HU – prvi slučaj demokratskog zaostajanja u EU, hibridni režim

- Viktor Orban je od liberalnog borca za slobodu i saradnika Džordža Soroša postao konzervativni demohrišćanin
- **2010, izbori** – FIDES, Viktor Orban, i Demohrišćanska narodna stranka, neproporcionalni sistem, pa se ostvarila 2/3 većina u Parlamentu
- Već 2012. g. EK je pokrenula nekoliko postupaka protiv mađarske vlade zbog povrede evropskog prava i kršenja ugovora, ali su sankcije uvijek odlagane...
- **Novi ustav 1.1.2012.**
- „Neoliberalni politički poredak“, „hibridni režim izborne autokratije“...
- **Fidesov Ustav** : spuštena je starosna penzija za sudije sa 70 na 62 godine (što je dovelo do penzionisanja 274 sudija); oslabila je nezavisnost i autonomija drugih važnih tijela sa kontrolnim funkcijama; narušena nezavisnost Centralne banke i ograničen pristup javnim informacijama.
- Stvorena su **nova tijela**: Nacionalna pravosudna kancelarija, Savjet za budžet, Vijeće za medije, Nacionalna agencija za zaštitu podataka, nezavisni ombudsman je zamijenjen parlamentarnim Komesarom za ljudska prava.
- Samo tokom prvog mandata Orban je dostigao da ima diskreciono pravo da uradi što god želi, a da ga nijedna grana vlasti ne kontroliše ili spriječava.
- Osnivanje Nacionalne pravosudne kancelarije koja imenuje sudije, smanjena starosna penzija sudija sa 70 na 62 godine
- Osnivanje Savjeta za budget, koji može staviti veto na svaki budget koji usvoji Parlament
- Osnivanje Savjeta za medije – kontrola svih medija
- **2013 - ustavni amandmani**, dalje smanjenje nezavisnosti pravosuđa, kriminalizuje se beskućništvo, visoka zavisnost vjerskih zajednica od saradnje sa Vladom
- Smanjenje nadležnosti Ustavnog suda
- **Izbori 2014** -, FIDES, opet 2/3 većina, ali je ipak ubrzo gubi
- 2015 – izbjegljiva kriza – vjetar u ledja nacionalizmu, proglašenje vanrednog stanja, antimigrantska kampanja
- Nezavisni mediji gotovo da ne postoje
- Ponašanje države prema PREPORUKAMA EK – *ignoring...catch me if you can...* EU je pokušala riješiti probleme pravnim postupkom, ali Orban je uvijek pronalazio izlaz - odugovlačeći sa zahtjevima za promjenom.
- Restrikcije prema organizacijama civilnog društva, blokada mnogih kanala finansiranja
- **Ukupno: put ka jednopartijskom sistemu, demokratsko nazadovanje...**
- **Izbori 2018** – na talasima antimigrantskog raspoloženja u Mađarskoj, opet ostvarena 2/3 većina FIDES i Demohrišćanske partije
- 2018 – aktiviranje procedure po nuklearnoj klauzuli UEU
- Saslušanja – sept. 2019, dec 2019...postupak u toku, **Clanstvo FIDES-a u EPP-u** pod suspenzijom, ali je preduhitrila izbacivanje, tako što je sama istupila iz EPP politicke grupacije marta 2021
- **2021 - Evropska komisija je već blokirala oko 6 milijardi eura za Budimpeštu iz posebnog paketa ekonomskih stimulacija za suočavanje sa COVID-19**
- **Izbori 2022** – četvrta ubjedljiva Orbanova pobjeda u Mađarskoj! Forinta najslabija valuta u centralnoj Evropi...
- Septembar 2022 – Rezolucija EP u kojoj se kaže da **Mađarska više nije "puna demokracija"**. **Evroposlanici: Mađarska izborna autokratija, a ne demokratija**
- **Oktoibar 2022 – po postupku RoL regulative Mađarskoj prijeti zamrzavanje sredstava do vrijednosti 10% BDP-a!** što bi izuzetno opteretilo mađarsku privredu i mađarsku valutu – forintu, koja je najslabija valuta u centralnoj Evropi
- **Ove finansijske sankcije nazvane „gotovina za demokratiju!“**

REGULATIVA (EU) 2020/2092 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA od 16. DECEMBRA 2020. godine o opstem režimu uslovljenosti za zaštitu budžeta Unije

- „**VLADAVINA PRAVA**” odnosi se na vrijednosti Unije sadržanu u čl. 2. Ugovora o EU. Njome su obuhvaćena načela zakonitosti što podrazumijeva transparentan, odgovoran, demokratski i pluralistički postupak donošenja zakona; pravne sigurnosti; zabrane proizvoljnosti izvršenja izvršnih ovlasti; učinkovite sudske zaštite, uključujući pristup pravosuđu, koju sprovode nezavisni i nepristrasni sudovi, takođe u pogledu temeljnih prava; diobe vlasti; te nediskriminacije i jednakosti pred zakonom. Vladavina prava tumači se uzimajući u obzir ostale vrijednosti i načela Unije sadržane u čl. 2. UEU;
- Uvedene **konkretne mjere** za zaštitu budžeta EU ako se povrede načela vladavine prava u državama članicama (navedeni konkretni oblici povrede vladavine prava)
- **Suspenzija** nekih programa iz EU fondova, suspenzija predfinansiranja i potpuna suspenzija podrške iz EU fondova
- **Razradjen postupak** od preventivnih mjera, preko dijaloga sa zemljom, do restriktivnih mjera
- **Vijeće odlučuje kvalifikovanom većinom!**

- **Antiustavno populističko nazadovanje / anti – constitutional populist backsliding**
- **Izbori 2015** – partija desnice **Pravo i sloboda**, Evropski konzervativci I reformisti
- Proces urušavanja demokratskih institucija i kršenja ustava, **Poljska 2015-2017 usvojila 13 zakona koji utiču i mijenjaju cjelokupnu strukturu pravosudnog sistema , što se često naziva i ustavni državni udar - constitutional coup d'etat.**
- Kačinski – antimigrantska politika, odbijanje prihvatanja migrantskih kvota („imamo ukrajince, ako nam treba radna snaga...“)
- **Komisija je još 13. januara 2016. godine započela dijalog sa Poljskom u okviru tadašnjeg modela za zaštitu vladavine prava – zbog kontinuiranog kršenja evropskih vrijednosti;**
- **EK je godinama usvajala preporuke, međutim Savjet je smatrao da kroz dijalog treba da nađu rješenje Poljska i Komisija.**
- **Evropski parlament je u svojoj rezoluciji koja je usvojena 15. novembra 2017. godine naveo da trenutna situaciju u Poljskoj predstavlja jasan rizik od ozbiljnog kršenja vrijednosti navedenih u članu 2 TEU**
- Samo tokom 2018.g. – bila tri saslušanja u okviru preventivnog postupka člana 7
- **Izbori 2019** – opet pobjedila partija Prava i slobode
- Predsjednik DUDA, tijesno pobjedio na izborima jula 2020.godine - Law and Justice (PiS) party, protiv liberalnog gradonačelnika Varšave, Civic Platform (PO) group, Mr Trzaskowski, velika izlaznost, skoro 69%, glavna pitanja – budućnost Poljske u EU i rastuci nacionalizam....
- Izbor sudija ustavnog suda – kritike:
- Nacionalni savjet sudstva, njih bira Parlament, a oni biraju sudije... **smanjenje starosne granice za sudije** sa 70 na 65 (na taj način 40% sudija bilo primorano da se penzioniše), pravosudje se stavlja pod kontrolu Ministarstva pravde, gdje ministar postaje i Generalni tužilac, uvedena i mogućnost disciplinskih mjera prema sudijama koji primjenjuju presude Suda pravde EU
- Obrazloženje ovih akcija – „čišćenje pravosudja od komunista, što nije uradjeno 90-tih godina...“
- **Posljedica – nema vladavine prava u Poljskoj**
- Poslije HU, PL na putu da postane druga evropska izborna autokratija /V-Dem Institute, SE/
- Poslije pravosudja, atak na medije i NVO
- **2021. Komisija je na Sudu Evropske unije pokrenula postupak protiv Poljske zbog zakona o sudstvu** kojim se narušava neovisnost sudaca i koji nije u skladu s pravom Unije. Sud je u srpnju 2021. odredio privremene mjere u tom predmetu. Ustavni sud istog je dana utvrdio da te privremene mjere koje je Sud odredio u području pravosuđa nisu u skladu s poljskim Ustavom
- **Izveštaj o vladavini prava 2021, EK, Poljska** – kritika nezavisnosti pravosudja, posebno izbora sudija; borba protiv korupcije, posebno visoke političke korupcije; netransparentni procesi usvajanja propisa; izostanak slobode medija i medijskog pluralizma;

PL, HU – sličnosti i razlike

- Demontiranje demokratije i vladavine prava u Poljskoj je još u toku, dok je u Mađarskoj hibridni režim već ojačan i stabilan.
- U obje države pravosudni organi ne mogu da garantuju osnovne vrijednosti, jer **sudovi** više nisu ni nezavisni, niti nepristrasni, nadalje, **civilni sektor**, nezavisni novinari, naučnici i svi pojedinci koji kritikuju vlast su predmet **spinovanja i progona** od vladajuće elite.
- U suštini, ni jedna ni druga država ne ispunjavaju osnovne kriterijume za članstvo (član 49 TEU), a države su članice EU!
- Političko neslaganje u okviru institucija EU dovelo je do toga da je član 7 (1) TEU **prekasno** aktiviran protiv ove dvije države.
- Preventivni mehanizam se aktivira kada postoji jasan rizik da država članica može ozbiljno povrijediti osnovne vrijednosti iz člana 2 TEU, ali jedna i druga država odavno su prevazišle ovu tačku prijatnje.
- Upitna je efikasnost sankcija.
- Unija treba da odluči da li je zajednica vrijednosti, ili samo ekonomska organizacija.
- Tek u okviru budžeta za 2021–2027. , koji je usvojen u zadnji čas, u decembru 2020. godine, uvodi se, sa novom RoL regulativom - **režim uslovljavanja i mogućnost zamrzavanja značajnih sredstava iz EU fondova**.

1. O EVROPSKIM INTEGRACIJAMA CRNE GORE , GORDANA DJUROVIC, ISTORIJSKI ZAPISI, 1-2/2020, Istorijski institut, UCG, Podgorica

<https://istorijskizapisi.me/artwork/objavljen-je-novi-broj-istorijskih-zapisa-1-2-2020/>

2. **POLICY BRIEF: G. Djurovic, WAR IN UKRAINE AND IMPLICATIONS FOR MONTENEGRO'S EU MEMBERSHIP**, The Atlantic Council of Montenegro, March 2022, <https://ascg.us3.list-manage.com/track/click?u=5a356eb7a95c74117b627fd55&id=6f219ecd&e=1cb2aad357>

3. Djurovic Gordana (2022). **REGIONAL ECONOMIC INTEGRATION OF THE WESTERN BALKANS: FROM THE CEFTA 2006 TOWARDS THE EU SINGLE MARKET**, *Diplomacy Journal*, [Issue 28](https://bdi.bg/data/DJ/DJ_28.pdf), Bulgarian Diplomatic Institute, Sophia, Bulgaria, July 2022; https://bdi.bg/data/DJ/DJ_28.pdf

Thank you!

Questions?

Prof. Gordana Djurovic
University of Montenegro
Montenegrin Pan-European Union
gordana@t-com.me